

Az őrjöngő Héraklész

„Neokon seggnyaló férgek! Már a ti időtök is lejárt. Menjetek holnapról Torinóba: házhoz jött egy csomó neokon, akiket leszophattok. Merkel az Északi Áramlat 2-öt akarja. Macron Szentpétervárra ment putyinozni. Kurz pedig az új trend élére állt. Ne feledjétek megkúrni John McCaint is, mielőtt az nekrofilia lesz. Undort keltő pofátokat még visszataszítóbbá teszik (? talán teszi. S. J.) a vizályt, konfliktust imádó amerikai hadiipari érdekek előretolása a magyar érdekekkel szemben. Drop dead!”

„Figyelj, te mocskos patkány, tudnál még egy hozzád hasonló férget említeni, aki egyrészt kiadta egy újságíró kérdését, amit egy sajtórészleghez intézett – ráadásul úgy, hogy ott a magán e-mailje? Kitegyem a te magán e-mailedet? Anyád mit szólna, ha az övét tennéd ki, mocskos pióca? Kurvára vigyázz magadra!” (Lovas István állítólagos levelei Ungár Péterhez, amelyeknek tartalmával egyetért.)

A halált a családukban mindig szokatlan jelenségek kísérték. Emlékszem nagyanyám tetemére, amely egyszer csak fehér párát bocsátott ki magából a ravatalon. Marija Ignatyjevna nagyhercegnőt be sem engedték végül a legbelső terembe. Hosszan várakoztattuk a nyári konyhában. Azt mondtuk, hogy a tyúkjai búcsúznak éppen a halottól, és lehetetlenség a ruháit ilyen gyorsan megtisztítani. Engem küldtek el a temetésrendezőhöz, hogy tanácsot kérjünk tőle. A temetésrendező azonnal rátette a koporsófedelet, és az udvaron álló bakra vitette a halottat. A koporsó azonban továbbra is ontotta magából a fehér párát. Olyan érzésünk volt, mintha a díszes dobozban vizet forralnának.

A hercegnő aztán Debrecentől Kijevegig minden nagyobb városból írt egy levelet a nagynénémnek. Hol haragosak voltak ezek az írások, hol pedig megengedőek. Én csak évek múlva, a nagynéném halála után vehettem kézbe a gondosan dossziéba fűzött gyűjteményt. Ekkor olvastam el, és döntöttem úgy, hogy kiadom ezt a páratlan dokumentumot, *Marija Ignatyjevna nagyhercegnő levelei Debrecentől Kijevegig* címen. Ám bárhogy is próbálkoztam nem találtam kiadót. A szerkesztők szerint a hercegnő nem volt elég jelentős személyiség ahhoz, hogy felkeltse az olvasók érdeklődését. A másik kiadó azzal utasított vissza, hogy ezek a pseudo-levelek, amelyeknek szerzője nagyvalószínűséggel én vagyok, és a benne szereplő személyek, a történet fantasztikus elemei inkább a régmúlt romantikus rémregényeket idézik, amelyek iránt már megszűnt minden érdeklődés, mesélem a fülkében mellém telepedő padlizsán színű inget viselő személynek, amikor már sokadszorra rákérdezett a lábam közé helyezett csomag tartalmára.

Április 8-án voltak a választások. Április 18-án tudódott ki a bátyám és a feleségem halálос betegsége éppen húsz év különbséggel. A bátyám 24, a feleségem 42 éves volt. Tükrőszámok. Tükrő-ormok. Ám bármikor is másznék fel az egyik vagy a másik csúcsra, sosem lennék ott. A nem-jelenlétem felidézi a látványomat, míg a jelenlétem semmiféle tapasztalattal nem tesz gazdagabbá. Mindenhol csak a megértés korlátaiba ütközöm. Nehéz az egyik tragédiában szenvedőket a másik tragédiában szenvedők szemével megpillantani. Szívesebben nézünk virágzó bokrokat, hajtásokkal teli ágakat, mint aki egy pincéből lép ki a szabad levegőre, és újra birtokába veszi a saját lényétől annyira idegen természetet. Még jellemhibás, a saját képzetei közé rekedt, eltorzult figurákon is szívesebben nevetünk, jó érzéssel állítjuk őket piedesztálra, hiszen a nevetés egyetemes bensőségség. Nem szigeteli el véglegesen a kirekesztett személyt, csupán egy fellebbezhető ítéletet mond róla, amikor is még módjában áll, hogy elfogadja a többség véleményét.

Megyek ólakat takarítani a szájszembemmel. Még a háború előtt sokszor nyaraltunk ott. Kénes gőzök párája, szanaszét hagyott használt zsebkendők. Régi szellemek árnya a kert egy-egy szögletében. Jól emlékszünk még rá, hogy abban a társaságban ki mit mondott, s milyen finom bonmot-k hangzottak el. Olyan ábrák, apám, amiket te még sosem láttál.

Április 19-én meghalt az anyám. 18-án esett kómába, de csak másnap délben halt meg. Már a gondolatától is rosszul volt. Azaz talán én értelmeztem mindent félre. Kinyílt egy vakablak. Azt mondtam, hogy már nincsenek boldogságyomok a régi házban. De azért lementem takarítani. Tíz év porát-koszát-szennyét. Az isten sem töltött több időt nálam ebben a házban. Nyikorgó, elvászott lépcsők, rakoncátlan hajópadlók, a korhadt fába belesüpped a lábam. Mindenütt dohszag, a szekrényekben a régi ruhák már foszladoztak a penésztől. A konyhaszekrényben az evőeszközöket beborította a rozsda. Hajnalpír. A teraszt karnyi vastagon hálózták be a futónövények hajtásai. Megtudni, mi történik, ha már nem vagyunk. A kövezetet szétfeszítették a fák vadhajtásai. Nekem kellett volna emlékezni a húsz év előtti boldogságra, amelynek nyomai már nem voltak fellelhetők ebben a vadonban.

Április 26-án a szülővárosomba utazom osztálytalálkozóra. Vonatkattogás, elgurult üvegszemek tengere. Közeledés az egyre kintebb levő kinthez. De az egyre bentebb lévő benthez is. Eggyel több temetetlen halott a házamban. Ezekben a napokban sok minden történt velem. Írásó írásmód. Amikor a közzől szólasz nem vagy valami intelligens. Több megértést, türelmet, bölcsességet szeretnének tőled hallani. De a ház, a takarítandó üres. Kihez beszéljek, Uram, ha te sem vagy benne. Előbb a kertet, a fákat, a bokrokat. Mindent, amit az ördögök még nem pusztítottak el. Végő és önmegsemmisítő nyilatkozatot fogalmaztam meg, hogy amíg ez a rendszer fennáll, addig nem publikálok. Amíg a regnáló miniszterelnök és gazdasági holdudvara nem kerül az igazságszolgáltatás kezére, addig ebben az országban nem érvényesülhet az európai értékrend. Amíg a házat ki nem takarítom nem lesz nyugovásom, amíg nem teszem sterillé múltamnak ezt a fontos helyszínét, addig

csak a kétségbeesés marad. Addig csak mindenféle farsangi maszkban utazhatom ide, hogy ne ismerjen rám a ház szelleme. Nem süllyedtem-e túlságosan bele a hiúság mocsarába?

De hát kihez beszélek, én édes jó istenem? Kihez intézem a szavaimat, amikor csak a kosz maradt itt minden szépből. Hiszen az elhatározásom nagyon kétes morális alapon nyugszik, sem irodalmi körökben, sem pedig a közéletben semmiféle kiemelkedő teljesítménnyel nem rendelkezem. Inkább egy hóbortos Don Quijote vagyok, aki megmámorosodván az erkölcsnemesítő romantikus irodalmi termékektől, hirtelen elhatározással kóbor lovagnak áll, hogy próbát tegyen világmegváltó elképzeléseinek az életrealitásáról, mesélem a vonaton mellettem ülő padlizsán színű inget viselő férfinak, aki csökönyösen beszélgetést kezdeményez velem, és egyre csak olyan dolgokról érdeklődik, amelyek ebben a pillanatban egész személyiséget lefedik. Én már az ólat takarítottam, a kertet rendeztem. Közben házak, utcák, kertek százai suhantak el a vonat ablaka mögött. Nem tudhattad, melyik zsebemben is lapul az éles kés. Mert valójában egy ideje mindig csak gyilkolni indultam el. Mint aki véglegesen az elátkozottak közé sorolja magát, de közben szétgurultak azok az üveggolyók, amit hol tengernek láttam, hol egy krematórium üveg-szemgyűjteményének.

Mert akkor hirtelen úgy éreztem, hogy az írónak ahhoz, hogy a gondolatait a papírra vesse, valamilyen közegre van szüksége. Egy olyan virtuális közösségre, amelyben a szavai, a gondolatai képesek a tulajdon értelmük kihordására. Messze látó szavakra, egy szakadozottságában is örökké javítandó fészekre, ortodox kórusokra, amikor az üres kútba eresztett vedrek is a maguk jelentésükkel szabotálják ezt a gyalázatos álvalóságot. Nem egy üres házra, amelyet az emlékeimtől kell megtisztítani. Nem retkes köveket súrolni, vízköves csempéket mosni. Kiirtani a szomszéd kertjét, van-e erre egyszerű megoldás? Örökké csak sót szórok a növényeire, a fái tövébe sósavat öntök. A kutyáit minden évben mérgezem. Havonta gyönyörködöm benne, hogy barnul a kertje, már nincsen üde zöldje, már minden halálosan rozsdás. Olyan közegre vágyom, ahol bizonyos korlátok és törvényes előírások szabják meg, hogy a polgárok meddig mehetnek el. Hogy szóban, írásban, tettekben mit szabad, és mit nem szabad csinálniuk. Hogy bizonyos potentátok, az ország élén álló, látszólag demokratikusan megválasztott emberek képesek a társadalmi normákat figyelembe véve nyilatkozni, olyan módon viselkednek, hogy az semmilyen körülmények között nem botránkoztatja meg a lakosság többségét, magyarázom tovább a padlizsán ingesnek a számára nagyon kétes hitelességű elhatározásomat. Hogy kivontam magam a törvények alól bizonyára. Kíváncsi lettem, hogy meddig mehetek el. Halottakat sem tudtam feltámasztani. Olyan beteg embereket hogyan is, akik már a testi romlásuk miatt képtelenek tovább élni.

Ki vagyok én, hogy jó legyek? Miért is lennék jó? A jó-ság csak sunyi öncsalás, hogy végre szabad bejárásunk legyen egy számunkra tiltott közegbe. Megtéveszteni másokat a templomban is lehet. Eluralkodott az agyamon a kergemarhakór. Pusztítani csöndesen mindenhol mindent. Amíg van hazája, amíg van otthona, addig fáj neki, de később ez a fájdalom már alábbhagy. Jártam a világot, kerestem egy helyet, ahol megtalálom a végső nyugalmat. Torinóra nem gondoltam, de Zakynthosra és a skót Felföldre igen. Sírásod folyosója, amíg távolodsz és menekülsz. A fejfámat a temetőben hagytam, nem vittem magammal. Ez áll rajta: 2018.04.08. Búskomor nap, mint egy orgonasíp egyhangon szól az emlékezetemben. Édes tétlenségek évei után kiforgattak magamból, mint egy rézkori agyagedényt a földből. Lapalji megjegyzések, az íny fogak nélkül egy üres papír. Csak a hegek hullámmása alul is felül is. Hogyne tudnám, mi lesz a következő lépés. Felismerem őket. „Figyelj, te mocskos patkány, tudnál még egy hozzád hasonló férget említeni.” Engem szólít meg, hozzám szól, hozzám igyekezik. Dértépte hajjal járom a jeges fennsíkot, és sikoltozom fejhangon. Nyugodj meg, ismételtetem, nem Isten jósága, hanem a te gonosz-ságod, hogy ennyire elszánt lettél. Kiegyezett lélek, sárral tömött koponyateknő. Már hetek óta érzem, hogy egyre jobban radikalizálódok, mint a hangyák, amelyek szétrágnak egy egész kolostort. *Jaj, megzavarodtam, nem tudom, hol is vagyok. Ki van közel, vagy távol kedveseim közül, tévelygéseimből aki meggyógyítana? Szokott világomból most semmi sem érthető.*

Április 8-án az ország választott, és minden eddigi idealizmusom és jóhiszeműségem halálos sebet kapott. Többé nem mondhattam magam szabad polgárnak, hiszen a közvélemény is ellent mondott nekem, s hitem szerint a józan észnek. A vonatkerekeit figyeld. A csomagodra ügyelj, hogy el ne lopják. Lesz nekem még szép ruhám, de azt már nem látja senki. A gyerekek a nappaliban sírtak. De én csak az új ruhámra gondoltam. Aztán arra, hogy utazni fogok. Viszek takarítószeret. Elvégzem Héraklész tizenkét munkáját, eggyel sem kevesebbet. Orvosnak állok vagy tengerésznek, csak innen el. Beraktam a táskámba egy kvantummechanikáról szóló művet. Egészen más nézőpontból nézem azóta a világot. Bukott ember lettem, maradi, idióta, naiv, akinek a szavatossága lejárt. Aki-nek soha nem lehet igaza. Jönnek helyettem az újak, a régi sebeket feltépők, az elnehezült izomzattal rendet tevők, azok a megszólalók, akik semmiféle erkölcsi dilemmát nem éreznek, ha egy másik embert eltaposnak. Akik képesek parancsot teljesíteni, és józanul, hideg fejjel mocskolódnak. Végre megszabadultam, megszabadítottak minden belém rögzült gátlástól, most már nem remélem, hogy jó ember leszek. Sírásod írásmód. Nem, semmiképpen nem remélek egy ilyen fordulatot.

A fenti idézet hangneme minősíthetetlen, vérgőzös, kocsmái. De hát ez van. Így fogunk ezentúl beszélni egymással, ilyen levélféléket küldözgetünk a szellemi vitapartnerinknek, utolsó figyelmeztetésként, gondolom, mielőtt beverjük a fejét, laposra egyengetjük a fizimiskáját egy vasrúddal, és vissza nem adjuk a teremtőjének. Erre is fel lehet készülni. A mocskot is hajlandó vagyok magamhoz engedni. Az észjárásom ravasz lesz. Különös, kétértelmű mosolyt tanulok a tükrömben. Sok sírt kiások, hogy amikor eljön a pillanat, ne tetvéskedjem, hanem meginduljak, mint egy gőzhenger. Tudom, hogy miről beszélnek, ne is próbálj meggyőzni az igazadról, Csücske. A világ szép, miért lennék bolond. A csodákra várni kell, vagy pedig eltakarni magunkat az álmainkkal. Mit tesz a hóhér kislakában egyedül? Néha álmodozni kell. Az urizáló kisgeci, és száználmasan felpöckölt orrú családja, az ólomzsebű zsúrfiúk miatt veszített Magyarország majdnem harminc évet.

Bátyám halálakor újfent különös, számunkra legalábbis nagyon fájdalmas dolgok történtek, mesélem a padlizsán ingesnek, miközben az aktatáskájából kivesz egy üveg sört és a fogával azonnal ki is nyitja. A temetésre érkezvén, a temetőgondnok félrevont min-

ket, hogy apróbb kellemetlenség miatt azt tanácsolja, hogy ne nyitott koporsóban hagyjuk kedves halottunkat a ravatalon, inkább fontoljuk meg, nem kellene a koporsófedelet ráhelyezni a különös átváltozáson átesett holttestre. Nemigen értettük, mire is gondol, majd egy mellékajton bevezetett minket a már teljesen feldíszített ravatalhoz, amely számtalan lámpával világította meg az emelvényt. Megpillantva a halott bátyámat, azonnal egyet értettem vele, kértem, hogy semmiképpen ne tegyük ki a gyászoló gyülekezetet ennek a látványnak. Néhány napja, a halottas ágyánál állva láttam őt utoljára, hosszú haja a homlokára tapadt, de az arcvonásai a hosszú szenvedés után újra megszépültek. Most azonban egy ferde nyakú, eltorzult, az állától a füléig elfeketedett ismeretlen feküdt a koporsóban. Miután csak az elfordult fejének egyik felét láhtam, különösen mélyen belém vésődött a fül koromfeketése. Anyámat nem is engedtem a ravatal közelébe, egyedül döntöttem, hogy semmiképpen ne nyitott koporsóban feküdjék a szertatás alatt. Később, mesélem a sörét

kortyolgotó ismeretlennek, megkérdeztem az ismerős orvosokat, hogyan is magyarázható ez a képtelen átváltozás. Sosem kaptam egyértelmű választ, de részben a hullával való bánásmód illetlenségével magyarázták, valószínű, hogy a fejénél fogva emelték be a koporsóba, nem pedig a hóna alá nyúlva, így aztán könnyen elképzelhető, hogy eltörött a nyakcsigolyája, a bőre alatti bevérvések pedig az alapbetegségével függhettek össze. Így aztán ez a színváltozása a halálakor már teljesen roncsolódott erek következményeként tette a halottat felismerhetetlenné.

Csak én tudtam a szertartás alatt, hogy a bátyám helyett egy idegen, legalábbis a saját lényétől elidegenedett test fekszik a zárt koporsóban. Most, amikor az utazásom előtt kipakoltam anyám féltve őrzött kincseit, amelyekről nem is tudtam, hiszen miért is kutattam volna kicsinyke szekrénye fiókaiban, egy nejlonzacskóban megtaláltam mindent, amit anyám negyven éven keresztül titkos kincseként őrzött. Bátyám leveleit, fényképeket, amelyekre nem emlékeztem, néhány apró fekete-fehér felvételt a lengyelországi utazásáról, amelyen mindig fiatal lányok ülnek az ölében, vagy a tengerparti sétány padján combjaikra hajtja a fejét; egy erkélyről integet ismeretlen hölgyek karéjában, vagy éppen a jéghideg tengerben lubickol. Egy naplófélét is, amelyben nagyon hézagosan beszámol ennek a két hétre tervezett, végül is öt hétig tartó nyaralásának az élményeiről. Városnevek a Balti-tenger partján, lányok nevei, címek, érthetetlen megjegyzések. Egy jégbefagyott nyár forró emlékei. Mint egy elfojtódott torok, amely képtelen az élményei elmesélésére. Lázás szavak, rosszul értelmezett érzelmi telítettség. Mintha minden nap egy másik lányba lett volna szerelmes, de fáj neki a tegnapi kiüresedés. Láthatóan zavarja az érzéki kicsapongás, de fuldoklik ebben a saját maga okozta érzelmi sivatagban. Időhiányban szenved, hiszen haza kell utaznia, és legalább tíz hölgy iránti elkötelezettség tartja rabságban.

A kis szatyor vagy tasak, amit az anyám szekrényében találtam, s amelyik nem lehetett több egy kilogrammnál, végül is egy senki emlékezetében már számon nem tartott ember életének az utolsó dokumentuma volt. Még én vagyok az, aki mesélhetne róla, ha lenne kinek, ha valakinek még valamilyen érzelmi kötődése lenne hozzá. De én vagyok az utolsó ember, aki még eleven emlékeket őrzök magamban róla. Nagyon egyszerű és személyes levelek a szüleinek, ahogy a tanulószobában középiskolásként beszámol egy napjáról, egy egyszerű iskolai füzetből kitépelt irkalapon. Később a távoli városból küldött csöndes levelei. Mindig nagy csönd van ezekben az írásokban, mintha a címzett érzelmi küszöbét

nem szeretné érinteni. Csöndben elhalnak a sorok, mielőtt még beszélni kezdenének. Túl sok apró, lényegtelen részlet, és a hirtelen befejezetlenség.

Pedig milyen szépen énekelt a pravoszláv kórus a nagyanyám temetésén! Teljesen váratlanul jelentek meg a szélmalom udvarán. Senki nem értette, hogyan is kerültek oda. Befordult egy busz, és lassan kikászálódott belőle vagy ötven ember. Fekete ruhában voltak, a fejükön magas süveg, mindannyian hosszú szakállt viseltek. Méltósággal és alázattal vették körbe nagyanyám gőzölgő koporsóját. A gyászolók tisztelettel-vegyes félelemmel átadták a helyet a frissen érkezetteknek. Amikor már félkörben elhelyezkedtek, egészen mennyei hangon szólalt meg ez a kristálytisza ének. A basszusnak olyan mély volt a hangja, hogy arra gyanakodtak, a kút mélyéről hangzik fel. Többen bátortalanul bele is lestek a kútkávéba. Majdnem a mélységbe zuhantak, annyira nem hittek a fülüknek. De a saját ábrázatuknál, s néhány hüteni leeresztett, a víz színén lebegő görögdiñnyénél nem láttak egyebet. Aztán, mint megtudtuk, Dalovics pópa torkából tör ki ez a bányák tárnáinak mélységére emlékeztető fekete hang. Akár Kerberoszé. Belenéztünk az énekes szájába is, de csak durván összeforrasztott fémhidakat láttunk, s hogy a kitárt nyálas ajkak között miként csillog a reggeli napfény.

A világ eldurvult. Időről időre kimutatja foga fehérjét a történelem igazi mozgatója, az érdek és a hatalomért való öldöklésig folytatódó küzdelem. A civilizáció vékony tojásbéja olyan törékeny, a humanizmus értékei annyira sérülékenyek, a hitet annyiféleképpen lehet kihasználni, hogy mélyen eltöprenghet a huszadik század végének liberalizmusán nevelődött ember, aki olyasféle ábránd rabja volt, hogy vannak társadalmak, ahol az alapértékeket nem lehet megkérdőjelezni. De ezek szerint itt, Magyarországon a huszonegyedik században minden lehetséges: *Ne feledjétek megkérni John McCaint is, mielőtt az nekrofilia*

lesz, írja (a közben már halott) L. I. Ez a mondat is maga ellen fordul. A szavai olyasféle önbeteljesítő jóslatok, mintha valóságosan felkínálná hulláját egy efféle pornográfának.

Elő kell venni a nagyapáink kaszáit, az ólakban talált ütő- és szűrőszerszámokat. Mindent, aminek a használatától eddig idegenkedtünk. És költészetté kell tenni ezeknek az eszközöknek a használatát. El kell felednünk, hogy idealista írástudók voltunk, hogy egyáltalán efféle remények éltettek minket. Nem kell hozzá több mint egy félfeudális klikk, amelyik megszerzi a hatalmat, majd fokozatosan kiiktatja a társadalmi normákat felügyelet alatt tartó szervezeteket, megszünteti az egyén információhoz való hozzáféréseinek alanyi jogát, közben olyan vagyonokat halmoznak fel nyilvánosan, amire még a középkori kegyurak sem voltak képesek. És miközben a társadalom ehhez a tudatlanságában asszisztál, a hatalom képviselői a legotrombább pimaszsággal röhögnek az ellenük ágálókon, a legorcátlanabb módon tovább lopnak, csálnak és hazudnak. Röhögnek, röhögcsélnek, pukkadoznak, grimaszokat vágnak. Ó, jó istenem, be szeretnék én is ilyen tokával, ekkora

csacsihassal az eltiport elleneimen mosolyogni. Ahogy Marija Ignatyjevna megfogalmazza az egyik levelében, Gogol a *Holt lelkeket* olvasta fel Moszkvától Rómáig, ahol az egyik kávéházban még ma is érintetlenül ott áll az asztala. Volt aztán nemulass, az utasok fetrengtek a postakocsiban, többször is meg kellett szakítani az utazást, mert rosszul lettek a nevetéstől. Azokon az eltorzult, rémségeikben is ábrándos figurákon nevettek, akiket épp most hagytak el, s akiket Gogol olyan szélsőségesen obszcén módon ábrázolt, mint egy kopaszra nyírt, a szakálltalan állukkal mekegő kecskét.

A padlízsan színű inges férfi türelmesen hallgatta az érveimet, akár egy kitömött papagáj, mélyebb jelentést nem tulajdonított a monológomnak, legalábbis semmiféle helyeslést nem olvashattam le az arcáról. Olyan közönyös arcot öltött, mint akinek épp az a hivatása, hogy efféle véleményeket meghallgasson. Minden kommunikáció egyben hivatás is. Mindkét fél részéről komoly elemzést kíván. Már ha egy perc múlva nem döfnek egymásba valamilyen éles szerszámot. De én képtelen voltam leállni, egyre nagyobb hevülettel beszéltem az országban uralkodó állapotokról. Valami meginog, ami sosem mozdul, a hely belső története, a hiány gigászi maradni akarása, a pótlás legmagasabb szintű elmulasztása. Ugyanakkor elképzelhető, hogy a valós történeteknek sokkal szűkebb a metaforikus mezője, okoskodtam. Erre csak egyetlen példával szolgálnék. A felségem temetésén jöttem rá, hogy az újonnan vásárolt fekete öltönyömet nem próbáltam fel elég körültekintően. Minden zsebe gyárilag be volt varrva, így aztán a kötelező papírokat, egyéb apróságokat képtelen voltam megnyugtatóan elhelyezni. Ott álltam az élre vasalt nadrágban, bevarrt zsebekkel, szinte megbicsaklottam attól az érzéstől, hogy semmit nem tudok elrejteni. Pillanatonként próbáltam benyúlni ezekbe a zsebekbe egy zsebkendőért, vagy csak a kényyszerű gyász méltóságát szerettem volna enyhíteni a lazán zsebre dugott kezeimmel.

A második példa L. I. halála. A botrány, amelyet semmiképpen nem tudtam értelmezni, majd látszólagos visszavonásával is megerősítette a közlemény tartalmát. Mintha Krisztus, Uram bocsáss, halála előtt iratokat hagyott volna hátra, amelyben leírja a feltámadása tanúinak a vallomását. De szerencsére egy ember nagyon kicsi a történelemben, és most a halott publicistát nem minősíteném. Ő épp eléggé megtette ezt, minden mondata egy lapátnyi föld a koporsójára. Történetesen elképzelem, hogy a mondataival hantolták el. Csak azon elmélkedtem, mennyire hiányzik száz év elteltével is egy olyan minimális közmegegyezés, amelyik a normalitás keretei közé terelné a történelmi kataklizmák megítélését, amely lehetővé tenné, hogy végre ne a sértettség, a gyűlölet, hanem az új európai viszonyok közötti lehetőségek felismerése segítené az érdekeink képviselését. Amikor L. I. meghalt, két nappal a fent citált idézet megjelenése után, és én már két napja képtelen voltam ezt egy normális elme működéseként értelmezni, jött az író hiteltelen cáfolata, s rögtön

a halálhíre. Akkor arra gondoltam, hogy abszurdításában lehetetlen a történetet egészében értelmezni. Héjanként le kellene hántani a legkülönbözőbb mozzanatokot. A felháborodásom okait, L. I. tevékenységét, amely egyébként nem tartozik rám, ítélje meg őt híveinek a széles tábora. A levelek valódisága, hogy ő írta, vagy csak egyet értett a tartalmával. L. I. kifakadásának, obszcén tartalmának rejtett üzenete. Még mit szeretnének maguknak, kérdezgettem, holott már zsebükben az egész ország. A halál oka, amennyiben ez a patológusokon kívül valakit érdekel. Az egész jobboldal szellemi színvonala, és hozzá hasonló publicisták kártékonyasága. Az ovis rezsim történelmi felelőssége, amelyet majd a közeljövő szélesebb ismerettel rendelkező publicistái, bírái, ügyészei büntetés-végrehajtói elvégeznek.

Számomra a botrányos megnyilvánulás és az önemésztő szégyen marad, hogy efféle színvonalon lehet ma kishazámban politizálni. S valóban helyes-e az a meglátásom, hogy egy új trend kezdődött a világban, amelynek a nyelvét, logikáját, szókincsét képtelen vagyok elfogadni. De aminek vége szakadt, annak legyen vége egyszer s mindenkorra. Ha így döntődött el a kérdés, akkor semmiképpen ne könyörögjünk megértésért, szánalomért a diliházból kiszabadult bolondoktól, a pokolból kiugráló ördögöktől, a leégett cirkuszszátrak romjai közé rekedt paprikajancsi orrú bohócoktól; akkor méltósággal viseljük el, ami ránk méretett. Csak méltóságot szeretnék, mint az apró batyuikkal vagonok felé lépkedő izraelita honfitársaink. Igen, miközben köszörülöm a kaszákat, gyűjtöm az éles peremmel rendelkező köveket. Lesz itt sok huncutság, kárörvendés, delejes sikongatások, a nők majd kutyákat vajúdnak, a torkokon cicáznak az éles pengék. Végre ki kellene szórni Franz Joseph tetemét is abból a hivalkodóan puritán márványkoporsóból. Miféle birodalmat tett tönkre, mennyi áldozattal járt az öregember vakbuzgalma, mi lehetett volna a birodalmából, ha nem nyüszít, ha nem dobja oda a sokszor elveszített becsületét. Igen, elindulok, és felfeszítem ezt a gyalázatos gránitlapot, és kiszórom a csontjait a Markt Platzra, megvárom, amíg a birodalmából, az iránta való nosztalgiából hasznot húzó konflisok apró darabokra nem tapossák, ízzé-porrá nem zúzzák, amíg nem törlik minden tábláról, házfalról ezt a gyalázatos nevet.

Kérdezi a padlizsán inges, hogy az anarchisták miért olyan soványak. Talán egy hízó-kúra helyrebillentené a testi-lelki egyensúlyukat. Miközben beszélek hozzá, úgy gyurmázom az arcomat, mint egy vak szobrász az agyagot. Eltekintve attól, hogy én csak szellemi anarchista vagyok, hogy megszolgált és értékesnek tartott termékeim is megismerhetetlenek, hogy csak összességében vagyok az, aki vagyok, viszont soha nem vagyok képes minden szellemi potenciámat egyetlen nyájba összeterelni. Az isten is csak sereghajtó egy hosszútávfutásban, emelem fel az ujjamat. A győztesek nem látják, hogy kiket előztek meg, hogy lehetségesen egy mankókkal, hiányos végtagokkal, csontsoványra aszott testtel, zsákba varrt lábakkal követik őt a vesztesek. Rohanunk a cél felé, mint a rühes kutyák. Az ovis csapat célba ér! Mézbe nyal, darazsat nyel, trikót húz, amelyet Nesszosz vére itatott át.

Az állomáson a buszra vártam. Senki nem sejtette persze, hogy mi van a szatyromban. Ott ültem a padon, és a peron kockakövein futkározó hangyákat figyeltem. Kicsinyített egerek. Fogadásokat szerettem volna kötni, hogy melyik négyzetet hagyják ki, melyikbe tévednek be egy-egy pillanatra. Ezek a kis állatok a testükhöz képest szerfölött gyorsak, és alig fedezhető fel a mozgásukban valamilyen célszerűség. Összevissza cikáznak, morzsák után kutatnak, de ha tökéletesen eredménytelen is a munkájuk, ők akkor is tovább folytatják, elképzelni sem tudom, mekkora távolságokat tehetnek meg egyetlen óra vagy nap alatt. Csak kevesen szálltak le a vonatról, néhányan gyalog indultak el a központ felé, talán hárman vártuk a busz érkezését, amelyik valami-

lyen okból késhetett, és elég időm volt, hogy újra és újra végiggondoljam az ideutazásom célját. De a várakozók sem a megállóban időztek, le-felsétáltak, kérdezgették a pénztárost, az ügyeletes tisztet, hogy mikor is remélhetjük a busz indulását. Mint kiderült, az ellenkező irányból érkező vonatra szálló utasokat hozza majd, s az onnan leszállókkal együtt visz be minket a városközpontba. Nézegettem a várakozók szűk csoportját, talán mindannyian valamilyen titok nyomába eredtek, de az arcuk tökéletesen ellentmondott mindenféle érdeklődésnek. Mindenki úgy volt türelmetlen, mintha még évtizedekig is hajlandóak lennének a várakozásra. Kháron ladikjában sem mutatkoztak volna őszintébbnek. Miután nekem sem volt semmi okom a sietségre, továbbra is a hangyák mozgása kötötte le a figyelmemet, s hogy bizonyára ezek az évmilliók óta szorgosan munkálkodó aprócska jószágok már sok-sok ezer nemzedék óta tárgyai lehetnek az emberi megfigyelésnek.

Ekkor leült mellém a padlizsán színű inget viselő férfi, aki minden teketória nélkül egyszer csak belenézett a szatyromba. Már azt hittem, bomba, mondta kissé megnyugodva. Miért is ne lehetne az, vontam meg a vállam. Mindent lehet álcázni, semmi nem az, aminek látszik. Hiszen neki meséltem el azt a történetet, amely némileg magyarázattal szolgálhatott a lábam mellé helyezett csomagom tartalmát illetően. Még azt is hozzáfűztem, hogy magam is írógató ember lévén, nagyon is érdekelt az ukrán nagyhercegnő leveleinek a sorsa, és máig sajnálom, hogy nem tudtam a tervemet megvalósítani. A kijevi templomok, sóhajtott egy mélyet az idegen, sokan vannak, akik oda utazván visszatálnak a rég elveszett hitük gyökereihez. Kihéréltetik magukat, hogy a hiányzó szoprán szólamokat el-énekelhessék. Amikor a zacskóban már nem lötyög semmi, akkor válnak a közösség szerves részévé. Annál nagyobb az ember, minél szélesebb rést hagy az elméjében ezeknek a soha pontosan nem értelmezhető misztikus dolgoknak a megértéséhez. Hogyan is lehet egy kétezer éves dolgot mesterségesen negligálni?

Mire is gondol, érdeklődtem. Miféle groteszk palotákat képzel egy kivérzett érzésköteg fölé. Ha már képtelenek vagyunk újabb misztériumokat átélni, akkor miért is kéne a lassan sorvadó hitek megtisztítani minden későbbi tapasztalatunktól? Az egyik csupán történelem, a másik dolog misztika. Utóbb még megjegyeztem, hogy valószínű, parókás ördögök járnak itt a csárdást, hullákat hágnak Nekrofilában. Eddig ők üldöztek engem, de most felcserélődtek a szerepek. Valószínűleg egy ellentétes vonatra szálltak, mert a pályaudvaron még a nyomomban loholtak. Most azonban egy ideje csönd van, ha csak nem ön is azokhoz tartozik, akik egy mozdulattal szarvakat növesztenek és patákat. Hogy semmi sem tart örökké, és mi arra rendezkedtünk be, az állandóságra és a változhatatlanságra. A múlt egy tőlünk független folyamat, amelyben semmi szerepet nem szeretnénk eljátszani. Olyan eső, amelyik sosem éri el a föld felszínét.

Aztán itt van az a paradoxon, amelyet a nagyhercegnő egyik levelében találtam. Ha ebből az országból mindenki már menekülésre adja a fejét, akkor megindulnak majd Kijevbe is. Annyian szeretnének Kijevbe jutni, írta Marija Ignatyjevna, hogy a vasúttársaság már óránként indít járatokat. De ez sem lesz elég. Már a lakosság egy része tömegesen az ukrán fő-

várost választja a célállomásként. És amikor már bedugulnak az összes menekülési útvonalak, akkor a Kijevbe tartó szerelvények egybeérnek. Budapesttől Kijevig hézag nélkül állnak majd a vonatok, amelyek persze képtelenek a mozdulásra. Hiszen maguk a sínek egyes darabjai sem érik el sosem Kijevet, ahogy Csehov darabjában sem érnek el a növények Moszkvába. A mozgás paradoxona, hogy bár minden feltétel adott, a vasúttársaság mégse képes a távozni akarók utaztatására. Csak annyit haladhatnak, amit a Kijevbe az egybefüggő szerelvényeken érkezők vontatott kikászálódása a vagonokból az évek során összehalmoz egy megállónyi távolságra. De az elaggott utazók, már alig is lesznek képesek megérkezni Kijevbe. Már amennyiben odavágytak, teszem hozzá némi malíciával. De Budapestre már senki nem akar utazni. Tehát nem indulnak vonatok Kijevből Budapestre, csupán örökösen Budapestről Kijevbe, és így ez a fenntartott véglegesség majd erodálja a vasúti utazás kölcsönösségen alapuló logikáját.

Végig néztem magunkon, nem nyújtottunk egyáltalán kellemes benyomást. A padlizsán színű ing önmagában is valamilyen katolikus hitbéli katasztrófáról árulkodott, mint aki éppen most rohant kis a gyóntatófülkéből, és nem kapott feloldozást, én pedig olyan csontsoványan ültem mellette, mint aki megunta a templom előtti koldulást, és éppen azon töpreng, hogy az efféle radikalizálódása majd miféle valóságos hátrányokkal jár. Hogyan zárom ki magamat a társadalomból, hogyan leszek a magam jóváhagyásával, önmagammal szövetséges összeesküvő, aki ténylegesen már csak a saját érdekei és elérhetetlen céljai mentén rohangál. Néha azt írja fel az ember a cédulára, amire szüksége van, máskor pedig azokat a dolgokat, amelyeknek a megvétele kerülendő, amiből már éppen elegendő tartalékkal bír. Ezeket a cédulákat néha aztán összekeveri. És már indulhat is vissza a boltba. Legjobb mégis, mondom a padlizsán ingesnek, ha az ember a megérezésére apellál. *Ahányat megláttunk és megfogtunk, azt otthagyjuk, ahányat azonban sem nem látunk meg, sem meg nem fogtunk, azt hozzuk magunkkal.*

Nem, mondtam a padlizsán ingesnek, nem, soha többé. Itt és ezeknek soha többé. Befejeztem, akkor is, ha ezzel csak magamat teszem nevetségessé. Soha többé egyetlen sort sem írok, és nem jelentetek meg, hiszen ezek másra sem gondolnak, mint hogy szellemileg kifoszsanak minden embert. Még csak a megfontolás szintjén sem. Nagyon szégyellnem kéne magam, ha ebben a közegben még véleményt nyilvánítanék. Még a papírt sem érintem meg többé a tollammal. Sem a billentyűket a gépemen. Bármiféle véleményem megfogalmazásával csak legitimálnám a rendszerük aljasságát. No, lám, ugye! – mondanák, a kiszorított, az ösztöneitől is megfosztott lény is duzzoghat. Még felcipelheti a bőrét a színpadra, még kitheti az agyát egy deszkaasztalra, de már nincs közege ennek a nyersen megnyúzott embernek, semmiféle befogadója nincs a gondolatainak. Elszáradt leve-

lekként hullnak alá a gondolatai a semmibe. Ott rohadnak, és a mi valóságunkat teszik termékennyé. *Kurz uraság meghalni.*

Minden szándék a minket eltüntetni akaró szándék. Minden gondolat a minket teljesen megcáfolandó gondolat, minden ítélet a minket megcáfolandó és eltüntetni akaró ítélet. Minden törvény a létezésünket negligáló törvény, minden megszólalás a megszólalásunkat lehetetlenné tevő bohózat. A hatalomnak saját bejáratú verbális erődítményeibe nem férközhetnek idegen hangok.

Ehhez képest, kérdezte egyszer a sztálingrádi csatából hazatérő nagybátyám, miért is ül az unokaöcsém mindig ugyanabban a székben, amelyiket egészen a fal közelébe toltunk, és így néha orrával szenvedélyesen kopogtatott, mint egy harkály, egy kisebb lukat mélyesztve a vakolaton. Hiszen vak, mondtam neki. Láthatja, hogy a képernyő előtt már annyian zsúfolódtunk össze, hogy tíz fenék ide-oda tologatásával voltunk képesek csak elférni anyám halottas ágyán, amelyen még a lepedőt sem cseréltük ki. Ott voltak az évtizede gyűlő vizelet és szekrétrum foltok, de ez a legkevésbé sem zavart minket. Mi sem vagyunk sokkal tisztábbak, sőt, bizonyára csak még inkább összemocskoljuk anyám halálos ágyát. Mire a nagybátyám egy akkorát szellentett, hogy valamennyien hanyatt-homlok kimene-kültünk anyám halottas szobájából.

Felszálltunk a buszra, a padlizsán inges újra csak mellém telepedett. Az utcák ismerősek voltak, az emberek ismeretlenek. A fák lombja eltakarta a házak jellegzetes szegleteit. Mínta egy zöld bozótosban haladnánk. *S megfojtottam. Nem szenvedett.* Hamarosan feltűnt a főté, befordultunk a református templom mellett, majd a gimnázium következett, a sarkon néhány lány álldogált fehér blúzban, sötét szoknyában. *Nem fájt neki, biztos vagyok.* Jött az ortodox templom magas kőkerítése. *Mikor mint méh-rejtő rügyet, Szembéjét felnyitottam ott.* Megérkeztünk a buszpályaudvarra. Bátyám füzetéből a lengyel lányokra gondoltam. Nevekre, amelyek negyven évvel ezelőtt bizonyára még jelentéssel bírtak, mára azonban már értelmezhetetlen szósorok, szóhulladékok, szétfoszló arcok, valahol távol, egész távol a semmiben. *A kék szem tisztán kacagott.* Látjuk még egymást, mondta az idegen útítársam, és a kezét nyújtotta. Nagy lépésekkel indult meg a sétakerten keresztül, én pedig sokáig álltam és értetlenül szemlélődtem. Céltalanul, kissé megsemmisülve.

A kék szem tisztán kacagott. ■ ■ ■

■ **Sántha József** (1954, Karcag): ELTE BTK. Kritikakötete: *Talányaink összessége* (Műút könyvek, 2011) |
Novelláskötete: *A télgyűlülő* (Tiszatáj könyvek, 2015), *A hűgom operája* (Kalligram, 2016).

